

Motion

1978/79: 1444

av Sonja Fredgardh

om tiden för jakt på vildgås i Skåne, m. m.

Stammen av vilda gäss har under senare år visat en påtaglig ökning i Skåne. Det gäller framför allt två arter, kanadagåsen och grågåsen, där utvecklingen av experter betecknas som explosionsartad. Hur glädjande ur naturvårdssynpunkt denna utveckling än är har den också medfört problem. De övervinttrade gåsflockarna går hårt åt vintersäden: höstraps, höstvet och höstråg. Betydande skador har åsamkats odlarna, som icke har någon möjlighet att få ersättning för dessa förluster. Detta måste uppmärksammas, och det är rimligt att ersättning utgår i detta fall liksom vid skördeskadorna av annat slag, t. ex. sådana som orsakas av älg och hjort.

Malmöhus läns jordbruksnämnd har sedan 1975 i utlagda försök följt gässens framfart på de nämnda tre grödorna, och förste jordbrukskonsulent Nils G. Larsson konstaterar i en utvärdering att "i de gjorda undersökningarna betningsskador i höstraps har lett till avsevärda skördeförluster, medan skadorna i höstråg haft varierande inverkan på utbytet från mindre skördeökningar till betydande skördenedsättningar."

För att utröna omfattningen av skadorna utlades i Malmöhus län 1976 parceller om 25 m² på starkt betade, medelmåttigt betade och obetade delar av höstsådda fält som varit utsatta för gässens fodersökande. Från 1977 har statens naturvårdsverk lämnat anslag till dessa undersökningar. Fem försök har gällt höstraps, ett höstvet och nio höstråg. Om försöken skriver förste jordbrukskonsulent Larsson följande:

"Försöken i höstraps genomfördes i sydvästra delen av länet 1977. Skadorna var i huvudsak förorsakade av kanadagäss och åstadkomna under eftervintern. I starkt betade parceller var skadorna av sådan omfattning att man kunde överväga om odlingen skulle ligga kvar eller plöjas upp och fältet besås med annan gröda. Medelmåttigt betade parceller representerade ett bestånd som intog en mellanställning mellan starkt betat och obetat och med ungefär hälften av plantorna skadade. Vid tröskningen visade sig skörden från de svårast skadade parcellerna variera mellan 21 och 68 % av skörden från den oskadade rapsen. Högsta skörden, 68 %, hänför sig till ett försök med kraftigt utvecklad raps som haft lättare att hämta sig från skadorna än raps som varit sämre utvecklad. I de medelmåttigt betade parcellerna låg skörden mellan 48 och 76 % av skörden från oskadat. Skadorna i höstrapsen var sålunda betydande."

Höstveteförsök visade enligt samma utvärdering att avkastningen blev lägst från den starkt betade parcellen, medan den svagt betade parcellen lämnade högre utbyte än den helt obetade parcellen. Ett enda försök är dock ej

tillräckligt för att dra säkra slutsatser.

I fråga om höstråg har försök genomförts 1975, 1976 och 1978. År 1976 visade skörden från 6 till 23 % lägre avkastning i betade parceller än i obetade. 1978 gav betningsskador på mellan 10 och 20 %. Av fem utlagda försök gav den fjärde lokalen en avsevärd skördenedsättning i betade parceller.

Kraftig ökning

Som nämndes inledningsvis har stammen av vildgäss ökat kraftigt de senaste åren. Professor Erik Dahl i Lund ger i Skåne-Jakt (nr 2-3 1978) en sammanfattning av utvecklingen. Han konstaterar att dels antalet gäss ökat kraftigt, dels har ytterligare två arter börjat uppträda i betydande antal. I stora skaror förekommer sädgås, bläsgås och kanadagås. Mera tillfälligt uppträder spetsbergsgås (en underart av sädgås), vitkindad gås, prutgås och snögås.

Sädgås och bläsgås har ökat i Skåne, dit de kommer för att övervintra – sädgåsen från sina sommarvisten i norra Finland och europeiska Ryssland, bläsgåsen från tundrorna längs Ishavskusten.

Kanadagåsen har enligt professor Dahl ökat explosionsartat och ökningen tenderar att accelerera ytterligare. Detsamma gäller grågåsen, som kan uppträda i "flockar om många hundra fåglar".

Till detta kan läggas en iakttagelse av länsjaktvårdaren i Malmöhus län Björn Jönsson, Eslöv, att gässen under de senaste åren ändrat vanor. Från sjöarna i det inre av länet har de flyttat ut mot kusterna, där man inte varit van att se gäss uppträda i denna omfattning och där man inte heller tidigare varit utsatt för de skador de åsamkar jordbruket.

Grågåsen, som häckar i Skåne, kommer redan tidigt på försommaren, och det är då den kan – för att citera professor Dahl – "vålla lokal men mycket koncentrerad skada på växande gröda". Kanadagåsen och sädgåsen hör till vinterfåglarna i Skåne. Framför allt rapsfälten utgör vintertid lätt åtkomliga betesställen för dem. Här ställer de till skada dels genom att de betar av plantorna under tillväxtpunkten och därvid kan ta död på dem, dels genom att de trampar ner brodden med sina platta fötter. Det sistnämnda kan inträffa under sensvåren, när nattfroster och dagsmeja på dagen förvandlar marken till uppblött gytta.

Under den osedvanligt hårda vintern i år har de vilda gässen uppträtt i större flockar än någonsin tidigare, bl. a. på Söderslätt (sydvästra hörnet av Malmöhus län mellan Malmö och Trelleborg). Snön, som vållat stopp och kaos på vägarna, ligger dock inte djupare på fälten än att rapsplantorna, som utvecklats väl under den milda hösten, är lätt åtkomliga. Ytterligare risk för skada föreligger när så småningom vintern börjar övergå i vår och mildare väder kommer.

Stammen tål beskattning

Tillväxten av vildgässtammen i Skåne är nu så påtaglig att den måste hållas inom rimliga gränser. Professor Dahl, som i hög grad månar om det vilda i Skåne, säger om den korta allmänna jakttid – som är tillåten den 1–21 november – att när det gäller sädgås och bläsgås stammen gott tål en sådan måttlig beskattning.

Kanadagåsen importerades en gång i tiden hit av Bengt Bergh. Den har funnit sig väl till rätta och ökar nu så kraftigt att det måste övervägas, om vi inte här – för att citera professor Dahl – ”har en förnyelsebar naturresurs som kan och bör beskattas genom en ganska omfattande jakt, gärna under lång tid”. En förlängning skulle kunna ske efter sädgåsjakten. Då skulle man också kunna komma till rätta med den betydande skada som kanadagåsen nu åsamkar jordbruket.

Med nuvarande utveckling av stammen bör en kort sommarjakt på grågås kunna vara befogad i Skåne liksom den sedan länge har förekommit på Gotland. Ett system med grupplicenser bör kunna användas.

I fråga om den förlängda jakttiden bör också den synpunkten framhållas att den skulle kunna bidra till ett lugnare jakttempo. De tre veckor i november som nu är tillåtna för jakt skapar hets bland jägarna, med resultat att alltför många fåglar skadeskjuts.

Att hålla rimlig balans mellan det vilda och jordbrukets berättigade anspråk på skydd för växande gröda är en viktig uppgift för det allmänna och därtill väl förenligt med naturvårdens intressen. Med den omfattning som skada på främst växande vintergrödor nu fått bör det också vara rimligt att ersättning utgår från det allmänna till odlarna.

Med anledning av vad som anförts hemställer jag

att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla

1. att motionen med hänsyn till vad däri sagts om behovet av förlängda jakttider på vildgås i Skåne hänskjuts till jakt- och viltvårdsberedningen,
2. att frågan om ersättning till jordbrukare för skador genom vildgäss på växande gröda görs till föremål för utredning.

Stockholm den 25 januari 1979

SONJA FREDGARDH (c)